

מסורת הש"ס

(א) לעיל ת, (ב) גיטין לא; (ג) וינלקות ובע"י אחת שם; (ד) ע"י בערוך ערך עקב שכנח; כשם רבינו גרשום פירוש נכון על זה; (ה) ונמתיח רש"ש; (ו) כס"א:תלמודיטו, (ז) וע"י מייט' דהכא סוף מ"ט ומ"ס עור כיומא פ"ה מ"ז ע"ש; (ח) וז"ס הערוך ערך אסתא ע"י מוס' גיטין לא: ד"ה שדיא נשי,

תורה אור השלם

1 המביתקדש יאבר גין יפרש בנפיו למתיק: איוב לו בו 2 אתה הוא י' לקדך אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מזהיר את כלם וצבא השמים לך משתחווים: תחיה ט ו 3 התשלה בךקים וכלבו יאמרו לך דגנ:

איוב לח לה 4 ודגה המלאך הורבר בי יצא ומלאך אחר יצא לקראתא: זכריה ב ז 5 יערוך במקטר לקחי תול כטל הקאם מזהיר עלי דשא וכריביבים עלי עשב: דברים לב ב 6 הולים וקב מביט וכסף בקנה ישקלו ישברו צורף וישעשה אל יסגורו אף ישתתו:

הגהות הב"ח

(א) גבי שהוריעינו מקום מפלה: (ב) שם אמר רב יהודה אמר רב מהו דמצי יערוך: (ג) רש"י ד"ה אלף וכו' קשה תמיד אל"כ: (ד) ד"ה והנה המלאך וכו' שמו ר המקום מוליחן זה מדה: (ה) תוס' ד"ה לל וכו' דלמר שכינה בכ"מ ומלך דלמר:

מוסף רש"י

ומרחיקין את המשרה. מוס ששורין בו את הפסוק, מן הירק. שלמתי מאלף, כרוז וסומן וכרישין וכו'עיר יח). ואת הברישיין. כמ"ה פוריל"ש (שם), ואת החרדל מן הדרורים. שאלכין את החרדל ומחדר את פיהם ואכלות את דגשטלן (שם). ד' רוחות מנשבות בכל יום. מרחית בנקר וכות דומות כמלי היס ומערבית כחלת הילה ולפנות כמלי לילה. כמהלך חמה שמהלכת ממוחל לדרום ומדרום למערב וממערב לנפון (מסורתין טו). שש שעות ראשונות של יום מנשבת רוח מזרחית מהלך הממה ושש אחרונות רוח דרומית ובתחלת היללה רוח מערבית ובתחלת היללה רוח צפונית (ברכות ג). ורדח צפונית. נוחה היא לא חמה ולא קוננת ומתמקת את שאר הרוחות (גיטין לא).

שעושה אוטו גלל מרצה לו זצל ושורף את הזרעים שזרעו בו: ברתני' אם הנבלות ואם הקברות כו'. משום ריש רע: אלא למזרח העיר. שאין הרוח מזרחית קשה ו) מדיר אל"כ צאה לפורענות אבל כדרכה היא חמה ומנשבת בנחת דכתיב (יונה ד) רוח קדים חרישית ותך השמש וגו' לפיכך אינה מביאה הריח לעיר: **חוץ מן מעריצה.** בגמ' מפרש טעמא: **גב' וסומך.** אינו צריך להרחיק נ' אמה: **שאינו עושה כלל.** ומרחיק נ' אמה דקאמר ר"ע אשאר רוחות דרישא קאי: **תדירא ברוחם.** אותו זל מדיר ברוח שרוח מערבית מנשבת מדיר משאר רוחות: **רוח לפונים מנשבת עם כל אחם.** מהרוחות לפי שהיא רכה ומתוקה וללולה כדאמר גיזמות (דף עב). ומתמקמן: **בו נז.** מלאך העשוי בדמות נץ: **מעמידה.** כנפיו: **תדירא בשכינה.** במערב היא שוכנת: **לאזינוסיו.** אנשי כנה"ג שאמרו מקרא זה בספר עזרא: **ולצא השמים.** השמש והירח העומדים במזרח: **לך משתחווים.** למערב: **ודמלא.** הם למזרח משתחווים וכי תימא אין דרך להשתחוות סמוך לרצ הס עושין כעצד שנטל פרס מרבו וסוחר לאחוריו ומשתחוה כשהוא הולך לאחוריו משנטל פרס מתרחק ממיד כהשתחוויה: **פרס.** מתן: **אסה הוא ה' לנדך.** בתר) ולצא השמים כתיב ועל עסקי שליחות לצא השמים הוא מנשבת ואומר אמה הוא לנדך במדה זו: **לשם מחזירין שליחותן.** כשצנץ לומר עשינו שליחותך לריכין לשב אל מקום שהשולחם עומד שם: **למקום שמשלחין.** פי' באותו מקום שנשלחו שם אף שם השכינה מנזיה ואומרים לו עשינו שליחותך: **והנה המלאך הדוצר כי יוצא.** בנצואת זכריה למד את ירושלים כמה ארכה וגו' ומלאך אחר יוצא לסתור שליחותו של ראשון שחור בו המקום וי) ולא יתן זה מדה ואומר פרות כשז ירושלים והרי שניהם מאת השכינה באים ואחריז לא נאמר אלא לקראתו זה צא מכאן וזה צא מכאן: **רצ ששם.** מאור עינים להתפלל: **דמורו זה מיני.** תלמידי עובדי ע"ו) מורים הוראה להתפלל במזרח: **אוריה.** אני שמעתי כך קורין למערב בלשון פרסי. ול"ג שכן קורין למזרח בלשון לעז והיינו דקאמר אויר יה שהשכינה במערב ופניו למזרח אחר המזרח אוירו: **יערוף במער לקחי.** משה רבינו דימה את התורה לארצו רוחות כסם שאי אפשר בלא הס כך אי אפשר לעולם בלא תורה: **מערפו של עולם.** אני שמעתי מחוקיו של עולם על שם שהשכינה במערב ס"ל ואני אומר מאחוריו של עולם שהמערב קרוי אחר שנאמר הן קדם אלהך ואיינו ואחר ולא אצין וגו' (איוב כג): **שמונח אם הוהב.** שמחממת ומביאה שרר ורעבון צא והוצא זל: **וכן הוא אומר.** דכתיב וילתא גבי והצ: **כשעיר.** שד: לאכסדרה

לא יחפור פרק שני בבא בתרא

שעושה אותו גלל' אע"ג דגלל משציה הקרקע כשהיא כולה גלל מויק: אין עושין בורסקי אלא למוזרח העיר.

משום דרוח מערבי שהוא קשה ירחיק ויוליך הריח מן העיר כדלמרי' (ברכות מ). הישן למזרח גרנו דמו בראשו מפני שרוח מערבית מביא

הקש בחוטמו: **מפני' שהיא תדיריה.** לא גרסי' מ"ט דמן הצרייתא היא דהכי אימת בתוספתא (פ"א ע"ש): **וצבא השמים** לך משתחווים. ולא"ת צלילה נמי במזרח משתחווים וי"ל דאין לנו ללמוד אלא ממה שאנו רואין ולא"ת ואמאי לא נדע מקום תפלה מצית המקדש שהיתה שם שכינה במערב וי"ל דמשם אין ללמוד דלע"ג דשכינה בכל מקום אי אפשר להשים ארון וכפורת אלא בצד אחד וריצב"א אומר דמשם אין ללמוד דשכינה במערב דהיי דצית קדשי הקדשים הים במערב המקדש מ"מ הארון שהשכינה שם דכתיב (שמות כה) ונועדתי לך שם הים במזרח בית קדשי הקדשים: **לפ"כ רוחתא אוקמן.** כל הני אמוראי לית לכו הא דמינא בצרכות (דף ז). שחייב אדם להתפלל נגד ירושלים משום דכתיב והתפללו אליך דרך ארצם אלא סברי כר' ישמעאל דלמר (ס) בכ"מ שכינה ומלך דלמר שכינה במערב סבר כר"ע דלמר מפני שהיא מדירה ור' חנינא דשמעתי' דלמר כגון אמון דיתבון לצפונה דארעא דישאלא דלרימו סבר לה כדתיימא דברכות:

אורי"ה. לשון שפ"ה דלוריה מערב נראה לר"ת *ולר"ח עיקר (ס):

רוח מערבית שבא מערפו של עולם. כדפי' בקוגט' מאחורו של עולם דמערב קרוי אחר דכתיב אחר וקדם לרמתי ודרשינן [בפגיגה] (דף יג). לענין מזרח ומערב וכתיב נמי ארם מקדם ופלשתיס מאחור (ישעיה ט) וקרי נמי דרום ימין ולנפון שמאל כדלמרי' בשמעתי' והיינו משום דשכינה במערב ופני השכינה למזרח לכך קרוי מערב אחר ומזרח קדם ודרום ימין ונפון שמאל ולמ"ד שכינה בכל מקום ז"ל דהאי דקרי מזרח קדם ומערב אחר ודרום ימין ונפון שמאל משום שכינה צנית המקדש שהיה במערב ופני השכינה כלפי ישראל שהיו במזרח ומשתחווים שם: **הגה"ה** ורבינו יצחק בר יהודה פירש דכשעמד אדם הראשון כשנצרך היו פניו למזרח ואין נראה שהיה ערפו כלפי השכינה למאן דלמר שכינה במערב. ע"כ הגה"ה: **רוח מזרחית שמשערת כל' העולם בולו.** והא דמשמע צמתיתין שהיא נוחה מכל הרוחות היינו כשהיא צאה כדרכה אלל כשצאה לפורענות היא מסערת * כדפי' הקונט' צמתיתין וממזרים

כטל אמרתי זו רוח צפונית וזהב מכים כשעירים עלי דשא זו רוח מזרחית שמשערת את כל העולם כשעיר⁵ וכרביבים עלי עשב זו רוח דרומית שהיא מעלה רביבים ומגדלת לאכסדרה

בה.

עין מושפט נר מצוה

פב א ב מיי פיי מהל' שמיס הל' ג סמג עטין פכ טוש"ט ח"מ סי' קנה

פג א מיי שם הלכה ה' סמ"ג כג: סמג שם טוש"ע שם

פד ד טוש"ט ח"מ סי' טז סמ"ג ב כגז"ה:

גליון הש"ס

גמרא ובשתתוח קשיא. ע"י סנהדרין דף לא ע"ב: תוס' ד"ה אוריה בו וזר"ח עיקר. ע"י קדושין דף יב ע"ב: מוס' ד"ה והאיכל: שם ד"ה רוח מזרחית. דכפי' הקונטרס צמתין גל' כדפי' מתקוף א' ח':

רבינו גרשום

גְרִישָׁא בורסקי. מקום שמעבדין בו העזרות ומסורות: אלא למזרח העי'. מפני שרות מערבי שהיא תדירא מנשבת בו ורוחה הסרחא שאינה באה לעיר: חוץ ממערבה. שהיא תדירא ורוחה את הסרחא לעיר (ל' מש"ה אין עושין: שאלמלא כן, שרות צפונית מכלכלתן אין העולם מתקיים: יפירוש כפיו לחימן. משהם דמעמידה לאותו רוח תדיר: בתפלה. שהשכינ' במערב ומש"ה צריך להרחיק משם: לך משתחווים. [צבא] השמיים היינו השמש וחירח כשיוצאים במזרח לך משתחווים למערב ושם צריך להחזיר בשעת תפלה: ואימא. שהשכינה במזרח ודקאמר לך משתחווים עושים כעבר שנטול פרס מרבו ומשתחוה וחזרו לאחוריו. כך בישה יוצאין ממזרח חזורין פניהם לשכינה במזרח ומשתחווים ושוב יוצאין וזורחין. קשיא: לבדך משליחותך ומשנה מבשר דם: ויאמרו לך הננו. בכ"מ שחן. [מלמד] שהשכינה בכל מקום: והנה המלאך הדובר בי יוצא מאת השכינה ומלאך אחר יוצא לקראתו. כן צד אחר יוצא ולפני שכינה: ומדויי בה מיני. שמשתחווין לצבא השמים היוצאין מן המזרח: אוריה. קורין בלשונן לרוח מערבי: יערוך כמטר לקחי. ולפני שכינה: תורה לשמה ומרכין אותו לשמור לקחי עושה טובה לעולם כמטר זה שבא מן מערב: שבאה מערפו של עולם. מרוח מערבי ערפו של שכינה הוא. דכתיב צפון וימין אתה בראתם דמשמע דימינו של שכינה בדרום ושמואלו לצד צפון ופניו למזרח וערפו למערב: אלאמא דשכינה במערב: ותול כטל אמרתי. היינו שמואלו תורה שנוסק שלא לשמה מביא רעה לעולם כרוח צפוני שמונשב ומביא רעה לעולם: עד שמוזלת את ההוב. שותגין בני אדם כספם וההכס בוול בשביל התבואה: כשעירים עלי דשא. וזה העוסק בתורה שלא לשמה: כשעירים. כשר: וכל העוסק בתורה לשמה מביא טובה לעולם כרביבים הללו שיורדין בנחת:

(א) נראה דז"ל משה"ה אין עושין כל עיקר.